

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР
за період з 01.01.2025 по 31.03.2025

Зміст

1. Спори, що виникають із земельних правовідносин	4
2. Спори, пов'язані з відшкодуванням шкоди	7
3. Спори, що виникають з корпоративних правовідносин	9
4. Спори, пов'язані із захистом прав інтелектуальної власності	11

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
КЦС ВС	– Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду
ЗК України	– Земельний кодекс України
ЦК України	– Цивільний кодекс України

1. Спори, що виникають із земельних правовідносин

1.1. Належним відповідачем у справі за позовом про визнання укладеним договором купівлі-продажу земельної ділянки комунальної власності є саме орган місцевого самоврядування, а не його виконавчий орган

Обставини справи: ТОВ звернулося до суду з позовом до виконавчого органу міської ради про визнання укладеним договором купівлі-продажу земельної ділянки у запропонованій ТОВ редакції. Позивач стверджував, що відповідач зобов'язаний укласти з позивачем цей договір на виконання рішення міської ради щодо приватизації земельної ділянки несільськогосподарського призначення шляхом викупу.

Суди попередніх інстанцій позов задовольнили.

У касаційній скарзі відповідач стверджував, що є належним відповідачем у цій справі є міська рада, яка прийняла рішення про продаж земельної ділянки.

Правовий висновок ВП ВС:

Стороною договору купівлі-продажу земельної ділянки комунальної власності, який укладається в порядку статей 127, 128 ЗК України є територіальна громада в особі відповідного органу місцевого самоврядування.

Отже, належним відповідачем у справі за позовом покупця про визнання укладеним договором купівлі-продажу земельної ділянки комунальної власності є територіальна громада в особі органу місцевого самоврядування, що згідно із законом здійснює від імені територіальної громади правомочності власника цієї земельної ділянки.

Не змінює складу сторін у такому спорі рішення органу місцевого самоврядування про уповноваження виконавчого органу на укладання (оформлення, підписання) договору, адже в силу цього уповноваження представник не набуває правомочностей власника земельної ділянки.

Відтак оскільки сторонами договору купівлі-продажу земельної ділянки комунальної власності є територіальна громада в особі міської ради та ТОВ (позивач), саме міська рада як суб'єкт матеріального правовідношення, а не її виконавчий орган є належним відповідачем у спорі про визнання договору купівлі-продажу укладеним.

За результатами розгляду справи Велика Палата ВС скасувала рішення судів попередніх інстанцій та відмовила у задоволенні позову з мотивів його заявлення до неналежного відповідача.

Постанова ВП ВС від 18 грудня 2024 року у справі № 907/825/22:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124662906>.

1.2. Додаткова угода до договору оренди землі, підписана сторонами до 1 січня 2013 року (до внесення законодавчих змін щодо скасування необхідності реєстрації самого договору оренди), набирає чинності для сторін договору не раніше здійснення її державної реєстрації, якщо сторони в тексті додаткової угоди не пов'язуватимуть момент набрання її чинності з подією, яка настане пізніше

Обставини справи: Міська рада звернулася до суду з позовом до ТОВ про стягнення заборгованості з орендної плати та розірвання договору оренди землі від 25 січня 2010 року з припиненням права оренди земельної ділянки. Позивач стверджував, що ТОВ з лютого 2020 року неналежно виконує зобов'язання зі сплати орендної плати за договором, зокрема, вносить її в меншому розмірі, ніж погоджено сторонами в додатковій угоді від 1 листопада 2011 року.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позовних вимог, зокрема, вказавши, що додаткова угода від 1 листопада 2011 року, якою, за доводами позивача, сторони збільшили розмір орендної плати не набрала чинності через відсутність державної реєстрації, що було передбачено законодавством, чинним на момент укладення додаткової угоди.

Суд апеляційної інстанції позов задовольнив частково: розірвав договір оренди та стягнув з ТОВ на користь міської ради заборгованість з орендної плати.

Правовий висновок ВП ВС:

Додаткова угода за своєю юридичною природою є правочином, який вносить зміни до вже існуючого договору. За допомогою такого юридичного інструменту сторони можуть змінити свої попередні домовленості, які виражені й зафіксовані в умовах основного договору.

З огляду на те, що договір оренди землі відповідно до закону підлягав укладенню в письмовій формі з обов'язковим проведенням його державної реєстрації, то й додаткова угода, якою вносились зміни до істотних умов такого договору, з усією очевидністю та за аналогією закону (статті 18, 20 Закону України «Про оренду землі» у редакції, чинній до 1 січня 2013 року) теж мала бути укладена в письмовій формі й підлягала державній реєстрації.

У договорі оренди землі та, безумовно, в додатковій угоді до такого договору сторони мають право зазначати про момент початку перебігу та припинення його дії. Однак така домовленість сторін може встановлювати лише додаткові (більш жорсткі) вимоги до моменту набрання правочином чинності порівняно із загальними правилами, передбаченими Законом України «Про оренду землі». Сторони не можуть відступити від обов'язкової вимоги щодо державної реєстрації правочину, якщо така вимога передбачена законом. Тобто додаткова угода до договору оренди землі, підписана сторонами до 01 січня 2013 року, набирає чинності для сторін договору не раніше

здійснення її державної реєстрації, якщо сторони в тексті додаткової угоди не пов'язуватимуть момент набрання її чинності з подією, яка настане пізніше.

У цій справі сторони не подали додаткову угоду для її державної реєстрації, а отже, нездійснення державної реєстрації додаткової угоди до укладеного сторонами договору оренди землі свідчить, що вона не набрала чинності для сторін, у зв'язку із чим права і обов'язки за додатковою угодою не виникли, а за договором – не змінилися.

У справі, судові рішення в якій переглядалися, міська рада за спірний період мала законні очікування на отримання від ТОВ орендної плати, більшу частину з якої (понад 86 %) орендар сплатив. Несплаченою залишилася лише частина індексації орендної плати, що становить близько 13 % від усієї суми зобов'язання. Тож немає підстав уважати, що міська рада значною мірою була позбавлена того, на що розраховувала при укладенні договору.

Тому стягнення з ТОВ на користь міської ради заборгованості з орендної плати (її індексації) повною мірою відповідатиме критеріям належності та ефективності способу захисту порушеного права, забезпечуючи при цьому дотримання принципу збереження договору.

Постанова ВП ВС від 5 лютого 2025 року у справі № 925/457/23:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125162571>.

1.3. У разі, якщо на земельну ділянку, що перебуває в постійному користуванні АТ «Укрзалізниця», частково накладається земельна ділянка, надана у власність фізичної особи, належним способом захисту права АТ «Укрзалізниця» є витребування земельної ділянки та тільки тієї частини, що накладається на смугу відведення залізниці

Обставини справи: АТ «Укрзалізниця» під час проведення робіт, спрямованих на оформлення правовстановлювальних документів на право постійного користування землями смуги відведення залізниці, з'ясувало, що на смугу відведення накладається частина земельної ділянки, яка перебуває у власності відповідача.

У зв'язку із цим позивач звернувся з позовом про визнання недійсними рішення міської ради про передачу у власність відповідача земельної ділянки та виданого на його підставі державного акта на право власності.

Апеляційний суд відмовив у задоволенні позову з підстав обрання позивачем неналежного способу захисту своїх прав, зазначивши, що позивач може звернутися до суду з вимогами про витребування майна.

Правовий висновок ВП ВС:

Визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування, яким передано земельну ділянку у власність фізичної особи, та державного акта

на право власності на земельну ділянку, не приведе до відновлення порушених прав та інтересів позивача.

Належним способом захисту права особи, яка позбавлена володіння земельною ділянкою, є віндикаційний позов.

Витребування як належний спосіб захисту в цій справі не може бути застосоване щодо всієї земельної ділянки. Така вимога може розглядатися тільки щодо тієї частини земельної ділянки, що накладається на смугу відведення залізниці.

АТ «Укрзалізниця» має довести, яка саме земельна ділянка та в яких межах накладається на смугу відведення залізниці. Отже, для вирішення подібних спорів земельна ділянка (підстави для витребування якої наявні – тобто така земельна ділянка накладається на смугу відведення залізниці) має бути ідентифікована, зокрема, шляхом визначення координат поворотних точок меж і даних про прив'язку поворотних точок меж до пунктів державної геодезичної мережі (ст. 15 Закону України «Про Державний земельний кадастр»).

Велика Палата ВС звертає увагу, що не може бути належним (правомірним) спосіб захисту, який спричиняє втручання у право на майно, щодо якого немає спору. Іншими словами, визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування та повернення сторін у попередній стан призведе до того, що відповідач буде позбавлений права власності не тільки на ту частину земельної ділянки, яка накладається на земельну ділянку АТ «Укрзалізниця», а й на ту частину земельної ділянки, яка не є спірною і правомірність надання у власність відповідача якої не ставиться під сумнів. Таке втручання не може визнаватися законним.

Отже, з огляду на встановлені судами обставини належним способом захисту порушеного права є віндикаційний позов, а саме позов про витребування частини земельної ділянки, що накладається.

Як наслідок, у позові АТ «Укрзалізниця» про визнання недійсним рішення ради та державного акта на право власності на земельну ділянку потрібно відмовити з огляду на неналежність обраного способу захисту, про що правильно виснував суд апеляційної інстанції.

Постанова ВП ВС від 22 січня 2025 року у справі № 446/478/19:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125736760>.

2. Спори, пов'язані з відшкодуванням шкоди

2.1. ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо відшкодування шкоди, завданої складенням патрульним поліцейським протоколу про адміністративне правопорушення в разі подальшого закриття справи у зв'язку з відсутністю

складу правопорушення, визначивши, що дії патрульного поліцейського щодо складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі подальшого закриття справи у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення можуть бути підставою для відшкодування шкоди державою лише в тому випадку, якщо закриття справи відбулося через очевидну невідповідність протоколу вимогам закону або внаслідок інших протиправних дій працівників патрульної поліції під час оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення чи дій, які мають ознаки свавільності

Обставини справи: За наслідками ДТП поліцейський патрульної поліції склав стосовно позивача протокол про адміністративне правопорушення, справу було направлено до суду. Проте суд закриття справи за відсутністю в діях позивача події і складу адміністративного правопорушення, що, на думку позивача, підтверджує незаконність дій співробітника патрульної поліції, який склав протокол. Внаслідок таких дій поліцейського позивачеві завдано моральної шкоди, яку він просив відшкодувати.

Суди попередніх інстанцій, вирішуючи спір у цій справі, виходили з того, що закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення за відсутності події та складу такого порушення підтверджує незаконність складення працівниками патрульної поліції відповідного протоколу про адміністративне правопорушення, що презюмує завдання позивачеві моральної шкоди.

Правовий висновок ВП ВС:

ВП ВС відступила від правових висновків КЦС ВС, викладених у постановках від 26 січня 2022 року у справі № 953/6561/20, від 07 вересня 2022 року у справі № 289/2110/21, від 17 січня 2024 року у справі № 686/14845/22 про те, що самий лише факт складання протоколу у разі подальшого закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення бути підставою для безумовного відшкодування моральної шкоди відповідно до статей 1173, 1174 ЦК України.

З огляду на приписи Закону України «Про Національну поліцію», Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» патрульна поліція не є органом, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, тому на правовідносини щодо складання протоколів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, не поширюються правила статті 1176 ЦК України та Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду».

У спірних правовідносинах шкода відшкодовується на загальних підставах, визначених статтею 1174 ЦК України, а тому обов'язковою умовою для покладення відповідальності на державу за дії (бездіяльність) посадових осіб відповідача у виді відшкодування шкоди є встановлення протиправності

у діях працівників патрульної поліції під час складання протоколу про адміністративне правопорушення.

При невстановленні під час розгляду справи про адміністративне правопорушення невідповідності дій (бездіяльності) працівників патрульної поліції щодо складання протоколу, які мали наслідком закриття справи про адміністративне правопорушення, дії патрульного поліцейського щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі подальшого закриття справи у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення можуть бути підставою для відшкодування шкоди державою лише у тому випадку, якщо закриття справи у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення відбулося через очевидну невідповідність протоколу вимогам закону або внаслідок інших протиправних дій працівників патрульної поліції під час оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, або які мають ознаки свавільності.

У цій справі закриття справи у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення відбулося не через невідповідність протоколу вимогам закону або через інші протиправні дії працівників патрульної поліції під час оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, тому Велика Палата ВС дійшла висновку, що в позивача не виникло право на відшкодування моральної шкоди, у зв'язку із чим відсутні підстави для задоволення позову.

Постанова ВП ВС від 22 січня 2025 року у справі № 335/6977/22 (провадження № 14-87цц24): <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125162574>.

3. Спори, що виникають з корпоративних правовідносин

3.1. ВП ВС відступила від власного правового висновку щодо правової природи рішень загальних зборів учасників (акціонерів, членів) та інших органів юридичної особи, визначивши, що такі рішення не є правочинами в розумінні ст. 202 ЦК України і до них не можуть застосовуватися положення статей 203 та 215 цього Кодексу, які визначають підстави недійсності правочину. Рішення загальних зборів учасників товариства мають розглядатися як акти ненормативного характеру (індивідуальні акти).

У разі відчуження майна товариства за рішенням загальних зборів його учасників оскарженим та визнаним недійсним може бути кінцевий результат дій з передачі майна – правочин, оформлений актом приймання-передачі нерухомого майна

Обставини справи: Позивачка як колишня учасниця ТОВ «Автомаркет» звернулася до суду з позовом до ТОВ «Автомаркет» та ТОВ «Дехаб», у якому просила визнати недійсними рішення загальних зборів учасників двох

товариств, акт приймання-передачі нерухомого майна та застосувати наслідки недійсності правочину.

Позовні вимоги вона обґрунтовувала тим, що внесення спірного нерухомого майна до статутного капіталу ТОВ «Дехаб» було здійснено ТОВ «Автомаркет» з метою ухилення від виконання зобов'язань щодо виплати позивачці як колишній учасниці вказаного товариства вартості її частки.

Задовольняючи позовні вимоги, суди попередніх інстанцій виснували, що відповідачі вчинили фраздаторні правочини, що є підставою для визнання їх недійсними.

Правовий висновок ВП ВС:

Велика Палата ВС відступила від власного правового висновку, викладеного у постанові від 1 березня 2023 у справі № 522/22473/15-ц, згідно з яким рішення загальних зборів товариства є одностороннім правочином товариства.

Велика Палата ВС виснувала, що рішення органу управління товариства не є правочинами у розумінні статті 202 ЦК України та мають розглядатися як акти ненормативного характеру (індивідуальні акти).

У спірних правовідносинах акт приймання-передачі нерухомого майна до складу статутного капіталу товариства підписано на підставі рішень загальних зборів учасників обох товариств. Акт приймання-передачі нерухомого майна підтверджує волевиявлення сторін, а також має юридичні наслідки – факт переходу права власності на нерухоме майно.

Таким чином, може бути оскаржений та визнаний недійсним кінцевий результат комплексу дій з передачі майна до складу статутного капіталу товариства – правочин, оформлений актом приймання-передачі нерухомого майна.

Велика Палата ВС наголосила, що остаточну кваліфікацію певного правочину як фраздаторного повинен здійснювати суд в кожній конкретній справі виходячи з встановлених обставин. У цій справі суди попередніх інстанцій з огляду на встановлену сукупність обставин (момент вчинення правочину з відчуження спірного нерухомого майна; відсутність у ТОВ «Автомаркет» активів після відчуження спірного нерухомого майна; пов'язаність ТОВ «Автомаркет» і ТОВ «Дехаб»; внесення спірного нерухомого майна до статутного капіталу ТОВ «Дехаб» за заниженою вартістю) обґрунтовано кваліфікували спірний правочин як фраздаторний.

Отже, оспорюваний у цій справі правочин є фраздаторним та повинен бути визнаний недійсним на підставі пункту б частини першої статті 3, частин першої - четвертої статті 13, частини першої статті 203, частини першої статті 215 ЦК України.

Окрім того, Велика Палата ВС зазначила, що в цій справі відсутні підстави для застосування концепції «проникнення за корпоративну завісу». Позивачка не намагається притягнути до відповідальності кінцевих бенефіціарних власників за зобов'язаннями юридичної особи перед нею,

а також не подає позов в інтересах товариства. Позов пред'явлено колишнім учасником товариства на захист своїх прав як учасника товариства, зокрема права на отримання належної частки в разі виходу з товариства.

Постанова ВП ВС від 18 грудня 2024 року у справі № 916/379/23:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/124809039>.

4. Спори, пов'язані із захистом прав інтелектуальної власності

4.1. ВП ВС відступила від правового висновку КЦС ВС щодо початку перебігу строку безперервного невикористання торговельної марки як підстави для дострокового припинення дії свідоцтва на таку торговельну марку, визначивши, що дія свідоцтва про реєстрацію торговельної марки може бути достроково припинена, якщо протягом безперервного п'ятирічного періоду торговельна марка не використовувалася в Україні стосовно товарів чи послуг, щодо яких вона зареєстрована, і немає поважних причин її невикористання. Обчислення зазначеного п'ятирічного періоду не залежить від зміни власника (уповноваженого користувача) торговельної марки

Обставини справи: Eurocash S.A. є власником чотирьох торговельних марок за міжнародними реєстраціями, які включають, зокрема, словесне позначення «EUROCASH». Позивач подав заявки на міжнародну реєстрацію вказаних чотирьох торговельних марок з територіальним поширенням в Україні.

УКРНОІВІ виніс попередні відмови в реєстрації чотирьох торговельних марок позивача через наявність тотожної або схожої настільки, що їх можна сплутати, торговельної марки ТОВ «Домінус-К».

Звертаючись з позовом до суду, Eurocash S.A. стверджував, що відповідач є власником свідоцтва на торговельну марку «EUROCASH», яка не використовується ним на території України протягом останніх п'яти років, що є підставою для дострокового припинення дії свідоцтва на таку торговельну марку.

Суди попередніх інстанцій дійшли протилежних висновків. Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позову, оскільки з дати отримання відповідачем прав на використання спірного знака для товарів і послуг від попереднього власника (25 серпня 2020 року), станом на час звернення позивача до суду із цим позовом (05 червня 2023 року) не сплив п'ятирічний строк безперервного невикористання такого знака. Натомість апеляційний суд зазначив, що можливість дострокового припинення дії свідоцтва на знак для товарів і послуг не залежить від зміни особи власника свідоцтва.

Правовий висновок ВП ВС:

Велика Палата ВС відступила від правового висновку КЦС ВС, викладеного в постанові від 09 червня 2021 року у справі № 757/34959/18-ц, відповідно до якого перебіг передбаченого у частині четвертій статті 18 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» п'ятирічного строку безперервного невикористання торговельної марки як підстави для дострокового припинення майнових прав на неї має починатися від дати отримання особою прав на використання спірного знака для товарів і послуг від попереднього власника.

Велика Палата ВС здійснила тлумачення норм частини четвертої статті 18 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, враховуючи їх граматичний зміст, системні зв'язки та цільове призначення.

Велика Палата ВС дійшла висновку, що зазначені норми права передбачають анулювання реєстрації торговельної марки (дострокове припинення дії свідоцтва) з підстави невведення її у використання протягом п'ятирічного строку на відповідній території (невикористання в Україні). Перебіг цього строку розпочинається з дати публікації відомостей про видачу свідоцтва або про надання правової охорони торговельній марці за міжнародною реєстрацією в Україні. При цьому умов, що перебіг зазначеного строку починається наново зі зміною власника (уповноваженого користувача) торговельної марки, зазначені норми права не містять.

Окрім того для підтвердження своєї позиції Велика Палата ВС звернулася до практики Суду справедливості ЄС щодо застосування Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2017/1001 від 14 червня 2017 року про торговельну марку ЄС. Зокрема, Велика Палата ВС звернула увагу, що практика застосування таких норм свідчить, що у зазначений п'ятирічний строк використання торговельної марки зараховуються строки її використання всіма власниками, а не лише останнім (рішення Суду справедливості ЄС від 13 жовтня 2021 року у справі T-12/20).

У цій справі апеляційний суд установив обставини невикористання відповідачем торговельної марки за спірним свідоцтвом протягом останніх п'яти років, що є підставою для дострокового припинення дії свідоцтва на торговельну марку в зазначеній частині за умови відсутності поважних причин для її невикористання.

Постанова ВП ВС від 5 березня 2025 року у справі № 910/8781/23:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126153470>.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період із 01.01.2025 по 31.03.2025 / Упоряд.: сектор систематизації практики Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду / Відпов. за вип.: Секретар ВП ВС д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України В. Ю. Уркевич. Київ, 2025. Вип. 51. – 12 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати ВС. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 @supremecourt_ua

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua